

3. Enflasyon Gelişmeleri

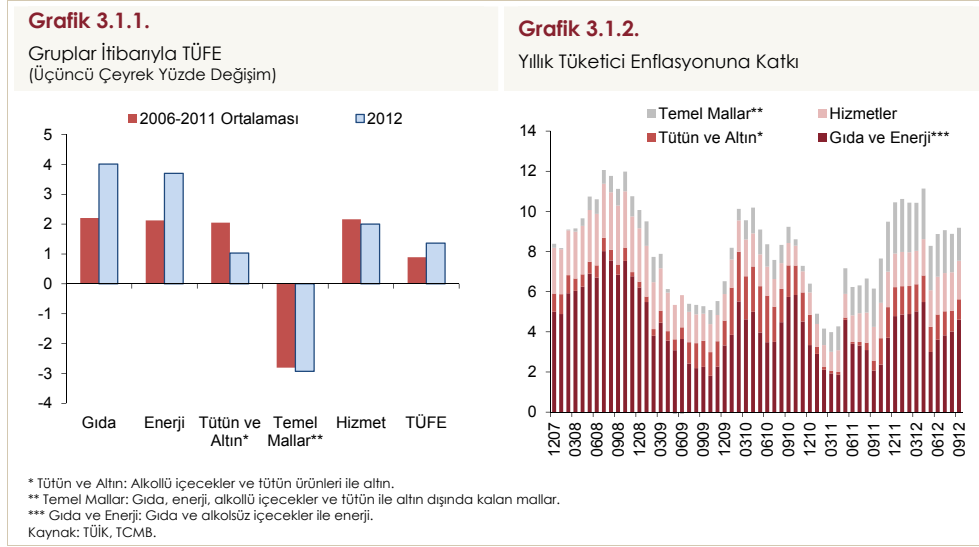
3.1. Enflasyon

2012 yılının üçüncü çeyreğinde yıllık tüketici enflasyonu bir önceki çeyreğe kıyasla 0,32 puan artarak yüzde 9,19 oranına yükselmiştir. Bu gelişmede mevsim ortalamalarının üzerinde artış kaydeden işlenmemiş gıda fiyatları ile öngörülerin üzerinde seyreden uluslararası petrol fiyatları belirleyici olmuştur. Bu dönemde temel mal grubu yıllık enflasyonu yavaşlama eğilimini sürdürürken, hizmet enflasyonunda bir değişim gözlenmemiştir. Yavaşlayan ekonomik faaliyet enflasyon görünümüne olumlu katkı sunmuş, aynı dönemde imalat sanayi fiyatları kaynaklı maliyet yönlü baskıların da hafiflemesi ile temel enflasyon göstergeleri aşağı yönlü bir eğilim göstermiştir. 22 Eylül 2012 tarihinde, bütçe gelişmelerine bağlı olarak alınan ek mali önlem kararları neticesinde akaryakıt, otomobil ve alkollü içeceklerden alınan ÖTV miktarları artırılmış; söz konusu kararların enflasyon üzerindeki olumsuz etkileri kısmen de olsa üçüncü çeyrek rakamlarına yansımıştır (Kutu 3.1). Böylelikle, üçüncü çeyrek sonu itibarıyla enflasyon, temelde işlenmemiş gıda, enerji fiyat artışları ile kamu fiyat ayarlamalarının etkisiyle Temmuz Enflasyon Raporu'nda sunulan tahminin üzerinde gerçekleşmiştir.

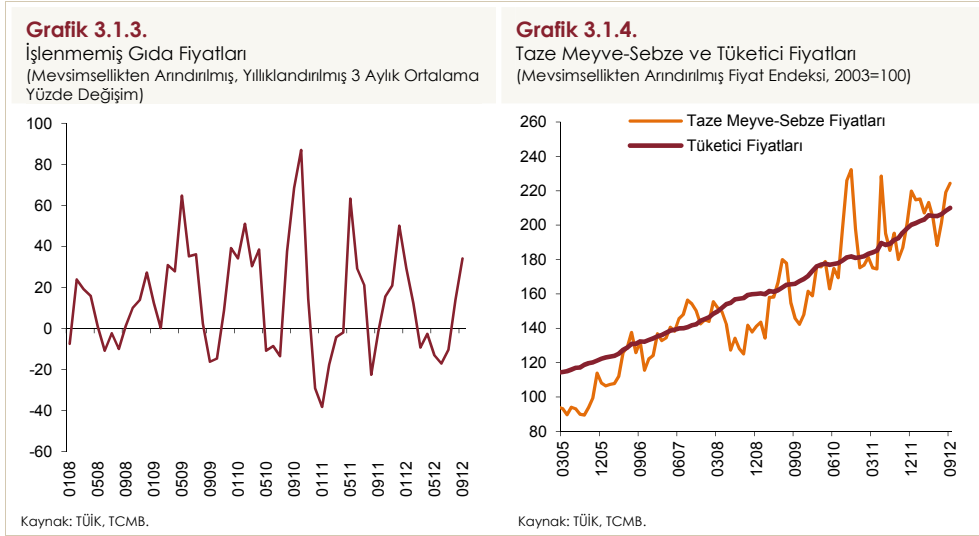
Alt gruplar detayında bakıldığında, yılın üçüncü çeyreğinde işlenmemiş gıda ve enerji gruplarındaki fiyat artış oranlarının geçmiş yıl ortalamalarına kıyasla daha yüksek gerçekleştiği görülmektedir (Grafik 3.1.1). Bu çerçevede gıda grubunun enflasyona yaptığı katkı ikinci çeyrek sonuna kıyasla 0,75 puan, enerji grubunun katkısı ise son ÖTV ayarlamalarının da etkisiyle birlikte 0,24 puan yükselmiştir (Grafik 3.1.2). Temel mal grubunun katkısı ekonomik faaliyetteki zayıf görünüm paralelinde 0,48 puan azalırken, hizmet grubunun katkısında ise önemli bir değişim gözlenmemiştir.

Özetle, üçüncü çeyrekte enflasyonun seyrinde işlenmemiş gıda ve enerji fiyat gelişmeleri ön planda olmuştur. Temmuz Enflasyon Raporu'nda yılın ilk yarısı itibarıyla işlenmemiş gıda fiyatlarının ılımlı seyrettiği belirtilmiş, ancak tahminler üretilirken temkinli bir yaklaşımla söz konusu olumlu fiyat hareketlerinin yılın ikinci yarısında geri alınacağı varsayılmıştı. Söz konusu grupta gözlenen fiyat gelişmeleri bu varsayımı teyid eder nitelikte gerçekleşmiştir. Ancak enerji fiyatları öngörülerin üzerinde bir seyir izlemiştir. Yılın kalan döneminde vergi artışları ve yönetilen enerji kalemlerinde yapılan ayarlama ile enerji enflasyonundaki bu

olumsuz görünümün güçlenerek devam edeceği tahmin edilmektedir. Diğer taraftan son çeyrekte temel mal grubu enflasyonundaki azalışın süreceği, gıda ile alkollü içecekler ve tütün gruplarında ise yıllık enflasyonun belirgin olarak gerileyeceği öngörülmektedir.

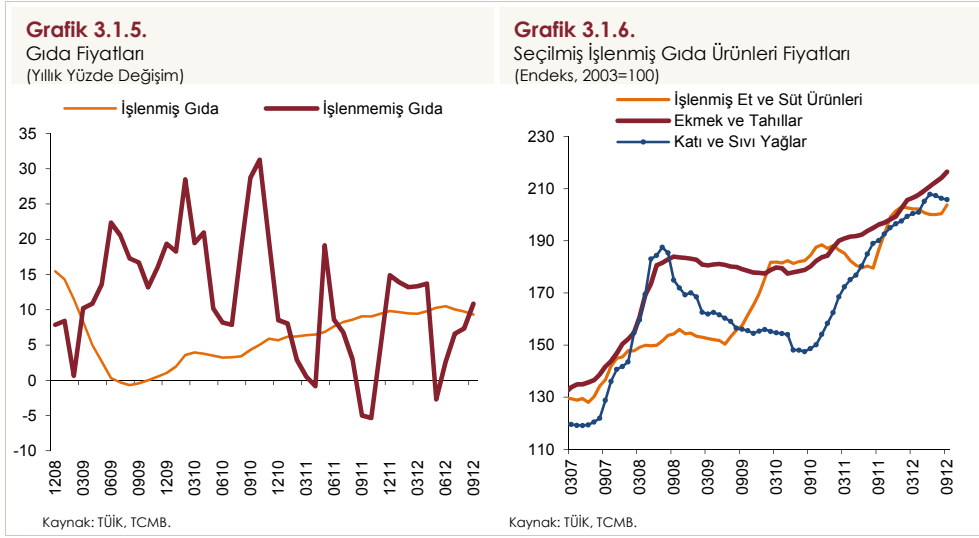

İşlenmemiş gıda fiyatlarında yılın ilk yarısında gözlenen düşüş eğilimi Temmuz ayı ile birlikte tersine dönmüştür (Grafik 3.1.3). Mevsimsel etkilerden arındırılmış işlenmemiş gıda fiyatlarında bu dönemde gözlenen yukarı yönlü seyirde fiyatları genel tüketici fiyat seviyesinin üzerine çıkan taze meyve ve sebze fiyat gelişmeleri belirleyici olmuştur (Grafik 3.1.4). Bu çerçevede, işlenmemiş gıda fiyatları yıllık enflasyonu üçüncü çeyrek sonu itibarıyla yüzde 10,85 oranına yükselerek Temmuz Enflasyon Raporu'nda öngörülen seviyelerin üzerinde gerçekleşmiştir (Grafik 3.1.5). Ancak, ilk dokuz aydaki gelişmeler birikimli olarak değerlendirildiğinde, üçüncü çeyrekteki artışların ilk yarıdaki fiyat düşüşleri ile dengelenmesi neticesinde, işlenmemiş gıda fiyatlarının içinde bulunduğumuz yılda geçmiş yıl ortalamalarına kıyasla daha olumlu bir seyir izlediği gözlenmektedir. Benzer şekilde meyve ve sebze dışında kalan diğer işlenmemiş gıda ürünlerinde de geçmiş yıllara kıyasla daha ılımlı bir artış eğilimi dikkat çekmektedir. Bu doğrultuda, yılın son çeyreğinde işlenmemiş gıda fiyatları yıllık artış oranının kayda değer bir oranda gerileyeceği tahmin edilmektedir.

İşlenmiş gıda ürünleri fiyatları üçüncü çeyrekte yüzde 1,92 ile tarihsel ortalamalara kıyasla düşük bir oranda artmıştır (Tablo 3.1.1). Böylelikle anılan dönemde grup yıllık enflasyonu da bir miktar yavaşlamıştır (Grafik 3.1.5). Bu gelişmede ekme ve tahıl dışında kalan işlenmiş gıda ürünleri fiyat hareketlerinin etkisi hissedilmiş, ekme ve tahıl ürünleri fiyatlarındaki yukarı yönlü seyir bu çeyrekte de devam etmiştir (Grafik 3.1.6). Yıl genelinde özellikle ekme fiyatlarında birikimli fiyat artışı yüzde 11,5 oranına ulaşmıştır. Bu gelişmede başlangıçta Türk Gıda Kodeksi Ekme ve Ekme Çeşitleri Tebliği'ndeki gramaja dair düzenlemelerin etkisi hissedilmiştir. Ancak Haziran ayı ile birlikte buğday fiyatları da yukarı yönlü bir eğilim izlemiş ve son dört aylık dönemde yurt içi buğday fiyatları yüzde 10,1 oranında artmıştır. Uluslararası buğday fiyatlarının artış eğilimindeki duraksamaya karşın, fiyatların ulaştığı yüksek seviye önümüzdeki dönem için işlenmiş gıda fiyatları üzerinde yukarı yönlü riskleri canlı tutmaktadır. İşlenmiş gıda fiyatları aylık artış oranında Eylül ayında kaydedilen hızlanmaya rağmen, yüksek baz etkisi göz önüne alındığında, yıllık enflasyondaki yavaşlamanın düşük bir oranda olmakla birlikte süreceği tahmin edilmektedir.

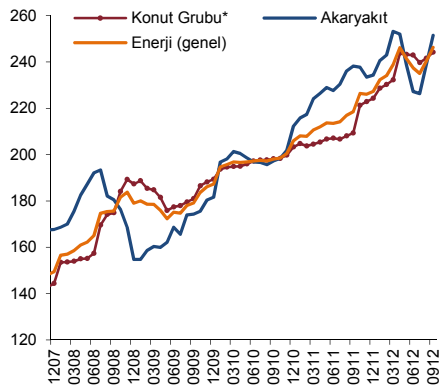
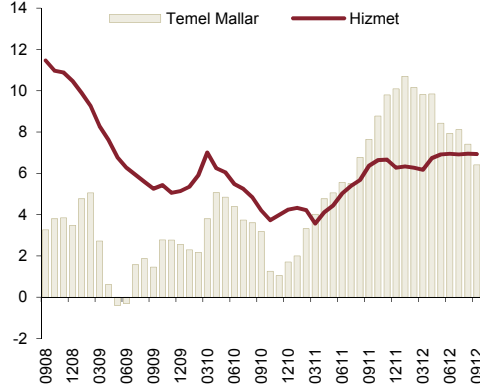
Sonuç olarak, gıda grubu yıllık enflasyonu işlenmemiş gıda fiyatlarındaki gelişmelere bağlı olarak bu çeyrekte yaklaşık 3 puan artarak yüzde 10,39 seviyesine yükselmiş ve Temmuz Enflasyon Raporu'nda öngörülen seviyenin bir miktar üzerinde gerçekleşmiştir.

Enerji fiyatları yılın üçüncü çeyreğinde yüzde 3,70 oranında artmıştır (Tablo 3.1.1). Bu dönemde, ikinci çeyrek sonuna kıyasla önemli ölçüde yükselen uluslararası petrol fiyatlarına bağlı olarak akaryakıt fiyatlarında kaydedilen yüzde 10,68 oranındaki belirgin artış ön plana çıkmaktadır (Grafik 3.1.7). Benzer şekilde tüp gaz fiyatları da bu çeyrekte yüksek bir oranda artarken su fiyatları gerilemiştir. Sonuç olarak enerji grubu yıllık enflasyonu bir önceki çeyreğe kıyasla 1,5 puan yükselerek yüzde 12,71 olmuştur. Çeyrek sonunda ise enerji fiyatlarının seyrinde vergi düzenlemeleri ve kamu fiyat ayarlamaları etkili olmuştur. 22 Eylül'den itibaren akaryakıttan alınan ÖTV oranları artırılmış, 1 Ekim'den itibaren de elektrik ve doğalgaz tarifeleri yaklaşık yüzde 10 oranında yükseltilmiştir. Söz konusu fiyat ayarlamalarının Ekim ayı yıllık enflasyonuna katkısının yaklaşık 0,8 puan olacağı hesaplanmaktadır. Bu gelişmeler çerçevesinde üçüncü çeyrekte 1,89 puana ulaşan enerji grubunun yıllık enflasyona katkısı yılın son çeyreğinde daha da yükselecektir. Ayrıca, enerji fiyatlarında kaydedilen yüksek oranlı artışların firmalar üzerinde maliyet baskılarını artıracak olması tüketici fiyatları üzerinde dolaylı etkilerden kaynaklanacak yukarı yönlü riskleri canlı tutmaktadır.

Tablo 3.1.1.Mal ve Hizmet Grubu Fiyatları
(3 Aylık ve Yıllık Yüzde Değişim)

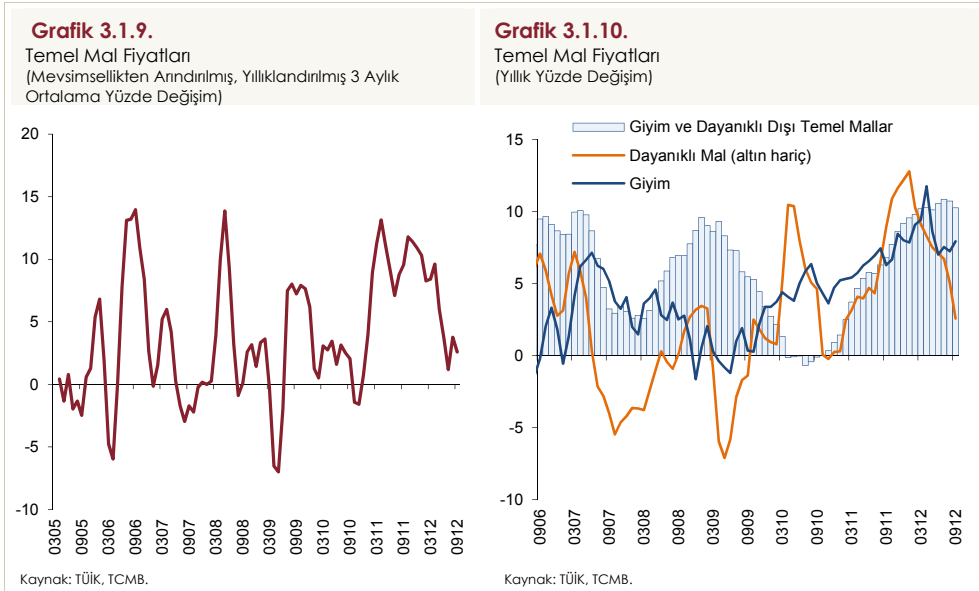
	2011					2012		
	I	II	III	IV	Yıllık	I	II	III
TÜFE	1,57	1,83	1,07	5,66	10,45	1,55	0,39	1,36
1. Mallar	1,53	2,05	0,73	7,29	11,97	1,54	-0,19	1,12
Enerji	2,27	1,37	2,34	4,03	10,36	5,08	-0,57	3,70
Gıda ve Alkolsüz İçecekler	3,77	-2,46	1,18	9,57	12,21	2,89	-5,85	4,01
İşlenmemiş Gıda	5,08	-5,79	-1,00	17,23	14,89	3,66	-14,76	0,74
İşlenmiş Gıda	2,61	0,57	3,03	3,30	9,82	2,25	1,55	1,92
Enerji ve Gıda Dışı Mallar	-0,68	6,32	-0,36	6,93	12,51	-1,14	4,78	-2,24
Temel Mallar	-1,08	7,73	-1,55	4,92	10,09	-1,32	5,88	-2,93
Dayanıklı Mallar (Altın Hariç)	4,26	1,85	3,69	1,90	12,19	1,41	-0,05	-0,69
Alkollü İçecek, Tütün ve Altın	0,81	1,05	4,38	14,46	21,70	-0,33	-0,17	1,03
2. Hizmetler	1,67	1,22	2,02	1,22	6,27	1,57	1,96	2,00
Kira	1,08	0,99	1,35	1,21	4,71	0,89	1,27	1,59
Lokanta ve Oteller	1,65	1,80	2,37	2,14	8,20	1,99	2,62	2,66
Ulaştırma	2,28	2,10	3,07	1,73	9,49	2,12	1,79	3,21
Haberleşme	1,96	-1,71	0,35	0,47	1,04	0,06	2,07	1,79
Diğer Hizmetler*	1,61	2,14	2,56	0,65	7,12	2,24	2,00	1,27

*Kira, lokanta ve oteller, ulaştırma ile haberleşme hizmetleri dışında kalan hizmetler.
Kaynak: TÜİK, TCMB.**Grafik 3.1.7.**Enerji Grubu Fiyatları
(Endeks, 2003=100)*Konut grubunda yer alan enerji kalemleri elektrik, su, doğalgaz, tüp gaz ve katı yakıtlardır.
Kaynak: TÜİK, TCMB.**Grafik 3.1.8.**Temel Mal ve Hizmet Grubu Fiyatları
(Yıllık Yüzde Değişim)

Kaynak: TÜİK, TCMB.

Temel mal grubu yıllık enflasyonundaki yavaşlama eğilimi bu dönemde de sürmüştür ve çeyrek sonu itibarıyla enflasyon yüzde 6,41 oranına gerilemiştir (Grafik 3.1.8). Bu gelişimde Türk lirası cinsinden ithalat fiyatlarındaki görece ılımlı seyir ile iktisadi faaliyette kaydedilen yavaşlamanın etkileri hissedilmektedir. Bu görünüm altında mevsimsellikten arındırılmış temel mal grubu fiyatları üçüncü çeyrekte geçmiş dönemlere kıyasla daha sınırlı bir oranda artış kaydederek düşük oranlı artış eğilimini sürdürmüştür (Grafik 3.1.9). Alt gruplar bazında bu gelişmeye en önemli katkı yıllık fiyat artış oranı çeyrek sonu itibarıyla yüzde 2,58'e gerileyen dayanıklı tüketim mallarından gelmiştir (Grafik 3.1.10). Söz konusu grup fiyatları üçüncü çeyrekte de azalışını sürdürmüştür ve bu azalışın alt gruplar

geneline yayıldığı izlenmiştir (Tablo 3.1.2). Giyim yıllık enflasyonu bu dönemde sınırlı bir oranda yükselirken giyim ve dayanıklı dışında kalan temel mal fiyatlarının artış oranı azalmıştır (Tablo 3.1.2). Eylül ayında alınan mali önlemler kapsamında motor hacmi 1600 cc'ye kadar olan otomobillerde için nispi ÖTV oranı yüzde 37'den yüzde 40'a yükseltilmiştir. Bu vergi artışının tamamen tüketici fiyatlarına yansıtılacağı varsayımı altında otomobil grubu fiyatları yaklaşık yüzde 1,94 oranında artmakta, bunun temel mal grubu enflasyonuna katkısı ise 0,5 puan civarında olmaktadır (Kutu 3.1). Bu bağlamda, alınan mali tedbirlerin son çeyrekte temel enflasyon göstergelerini olumsuz etkileme potansiyeli bulunmaktadır.

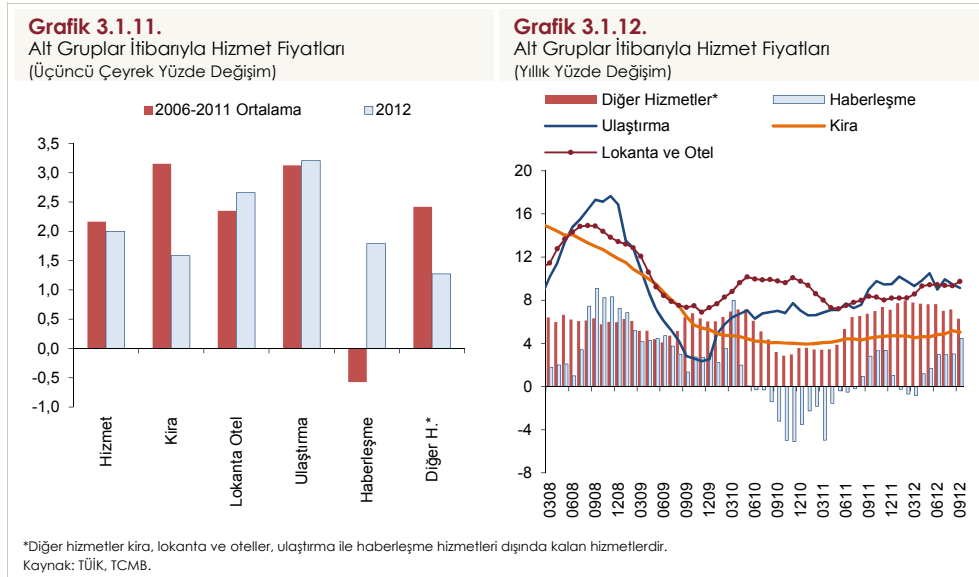
Tablo 3.1.2.
Temel Mal Fiyatları
(3 Aylık ve Yıllık Yüzde Değişim)

	2011					2012		
	I	II	III	IV	Yıllık	I	II	III
Temel Mallar	-1,08	7,73	-1,55	4,92	10,09	-1,32	5,88	-2,93
Giyim ve Ayakkabı	-12,04	25,08	-12,13	11,72	8,01	-10,90	22,34	-11,37
Dayanıklı Mallar (Altın Hariç)	4,26	1,85	3,69	1,90	12,19	1,41	-0,05	-0,69
Mobilya	0,75	5,04	2,88	4,01	13,25	3,19	1,76	-0,58
Elektrikli ve Elektriksiz Aletler	2,87	-1,26	0,34	3,29	5,27	0,94	-2,75	-0,65
Otomobil	6,31	2,29	5,68	0,52	15,52	1,09	0,42	-0,82
Diğer Dayanıklı Mallar	2,15	2,71	1,85	3,00	10,06	1,22	3,13	0,69
Diğer	1,82	2,09	1,54	3,44	9,18	2,76	2,42	1,28

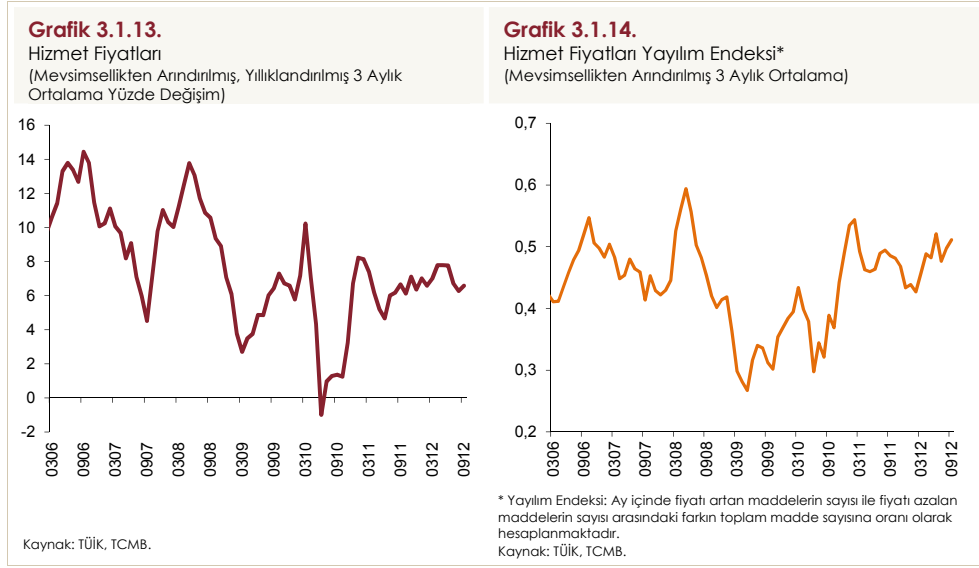
Kaynak: TÜİK, TCMB.

Hizmet grubu yıllık enflasyonu bir önceki çeyreğe kıyasla değişmeyerek yüzde 6,93 seviyesinde gerçekleşmiştir (Grafik 3.1.8). Fiyatların geçmiş yıl ortalamalarına yakın bir oranda artış kaydettiği bu dönemde eğitim hizmetleri fiyatlarında gözlenen azalış hizmet enflasyonunun seyrinde belirleyici olmuştur

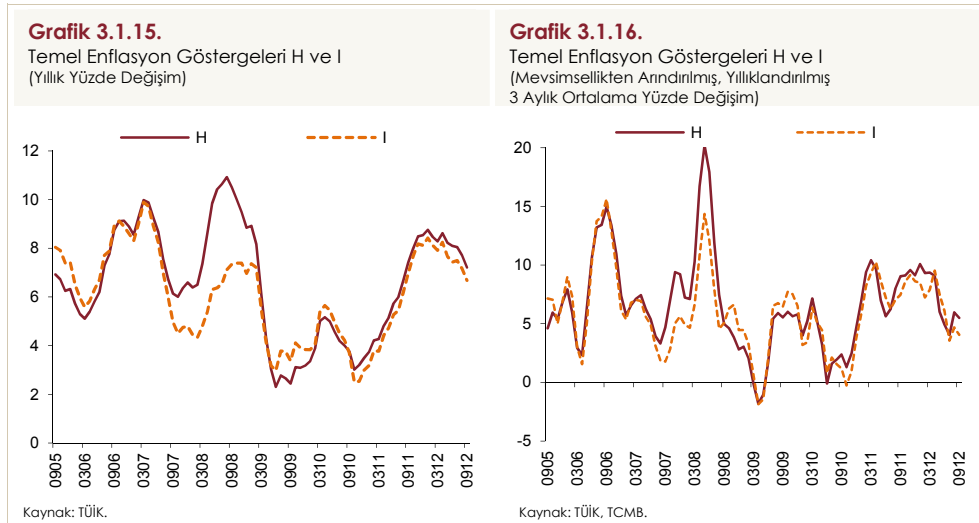
(Grafik 3.1.11). Eylül ayında mevsimsel olarak artan eğitim hizmetleri fiyatlarında, 29 Ağustos 2012 tarihli Resmi Gazete'de yer alan Bakanlar Kurulu Kararı ile kamu üniversite harçlarında yapılan düzenleme çerçevesinde belirgin bir azalış gözlenmiş ve eğitim hizmetleri yıllık enflasyonu Eylül ayında 3,16 puan azalarak üçüncü çeyrek hizmet grubu fiyat artışını sınırlamıştır. Bu çeyrekte akaryakıt fiyatlarında geçmiş dönemde kaydedilen birikimli artışların etkisiyle ulaştırma hizmetleri enflasyonunda artış gözlenirken kira enflasyonu da ikinci çeyrekteki sınırlı yükseliş eğilimini sürdürmüştür. Kira enflasyonundaki bu artışta yıllık tüketici enflasyon oranında son dönemde gözlenen yükselişlerin etkisi hissedilse de üçüncü çeyrek sonu itibarıyla grup yıllık enflasyonu yüzde 5,05 ile ılımlı bir seviyededir (Grafik 3.1.12). Son olarak bu dönemde, cep telefonu görüşme ücretlerinde gözlenen artış ile haberleşme hizmetleri yıllık enflasyonu yükseliş kaydederken paket tur fiyatlarındaki baz etkisi kaynaklı olarak eğlence hizmetleri enflasyonu gerilemiştir.

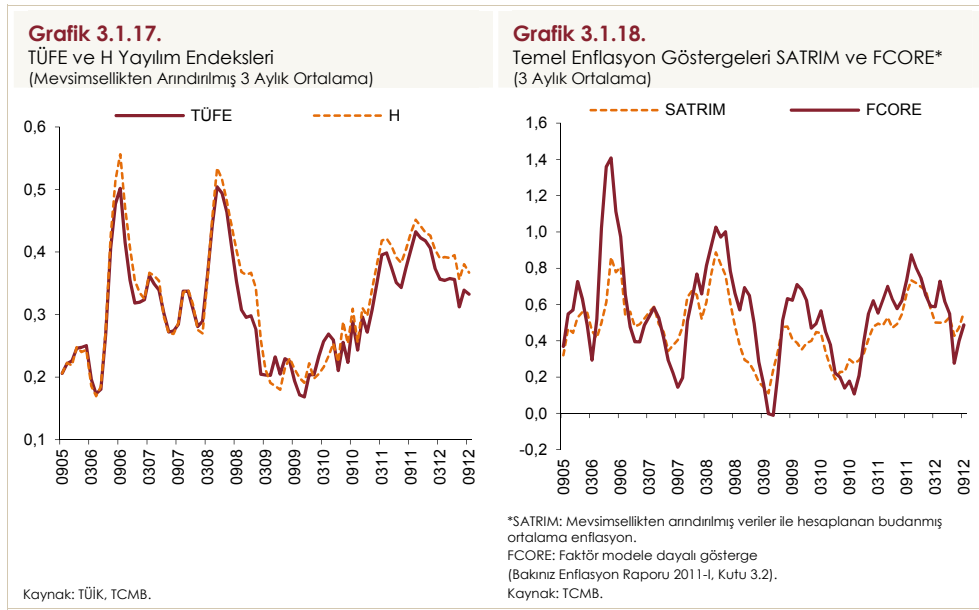
Özetle, tüketici enflasyonundaki yüksek seyre rağmen hizmet enflasyonu yatay seyrederek ılımlı görünümünü korumuştur. Bu dönemde mevsimsellikten arındırılmış veriler hem hizmet hem de eğitim hariç hizmet enflasyonu ana eğiliminde belirgin bir değişim olmadığını işaret etmiştir (Grafik 3.1.13). Öte yandan, hizmet fiyatlarındaki artış eğiliminin grup geneline önceki dönemlere kıyasla daha çok yayıldığı gözlenmiştir (Grafik 3.1.14).

Temel enflasyon göstergelerinden H ve I'nın yıllık enflasyonları yılın üçüncü çeyreğinde sırasıyla yüzde 7,21 ve 6,68'e gerilemiştir (Grafik 3.1.15). Hizmet grubunda yıllık enflasyonun yatay seyrettiği bu çeyrekte temel mal enflasyonundaki yavaşlama bu gelişmede belirleyici olmuştur. Mevsimsellikten arındırılmış veriler de ana eğilimin yavaşladığına işaret etmektedir (Grafik 3.1.16). Giyim fiyatlarındaki ağırlık şemasının değişmesi ile mevsimsel yapıda gözlenen kaymalar bu yıl içinde mevsimsellikten arındırılmış eğilimlerin değerlendirilmesini zorlaştırmaktadır. Bu çerçevede, temel enflasyon göstergelerine giyim fiyatları dışında bakıldığında, mevsimsellikten arındırılmış göstergelerin ima ettiği ana eğilimin geçen çeyreğe kıyasla daha düşük olmakla birlikte, çeyrek boyunca yatay bir görünüm sergilediği izlenmiştir.

TÜFE ve H göstergesine ilişkin yayılım endeksleri yılın üçüncü çeyreğinde bir önceki çeyreğe kıyasla gerilemiştir (Grafik 3.1.17). Ancak, yayılım endeksleri halen tarihsel ortalamaların üzerinde seyretmektedir. Öte yandan, TCMB bünyesinde takip edilen alternatif çekirdek enflasyon göstergeleri enflasyonun ana eğiliminde son iki ayda sınırlı bir yükselişe işaret etmektedir (Grafik 3.1.18). Sonuç itibarıyla, temel enflasyon göstergeleri, yayılım endeksleri ve alternatif çekirdek göstergeler birlikte değerlendirildiğinde, enflasyonun ana eğiliminde ılımlı görünümün sürdüğü görülmektedir.

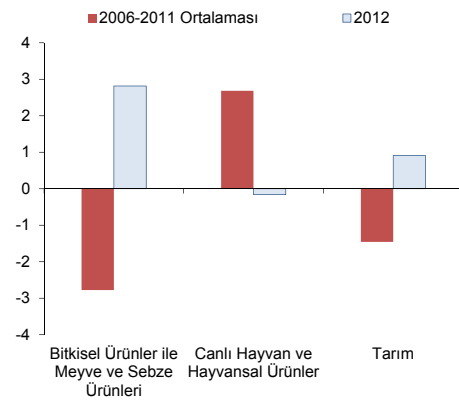

Üretici fiyatları üçüncü çeyrekte yüzde 0,97 oranında artmış, yıllık enflasyon imalat sanayi fiyatları kaynaklı olmak üzere yüzde 4,03'e gerilemiştir (Tablo 3.1.3). Tarihsel ortalamalara göre bu dönemde azalış kaydeden tarım fiyatlarında, bitkisel ürünler ile meyve sebze fiyatlarına bağlı olarak yükseliş gözlenmiştir (Grafik 3.1.19). Özellikle, uluslararası gelişmelere paralel olarak yurt içi buğday fiyatları bu dönemde yüksek oranlı artışlar göstermiş, bu durum ekmek-tahıl grubu fiyatlarında maliyet yönlü baskılara sebep olmuştur. Buna ek olarak, ayçiçeği fiyatları belirgin oranda yükselmiş ancak bu artış üçüncü çeyrekte tüketici fiyatlarına yansımamıştır. Öte yandan, canlı hayvan ve hayvansal ürünler fiyatlarındaki azalışın bu çeyrekte de devam etmesi tarım fiyatlarındaki artışı sınırlamıştır.

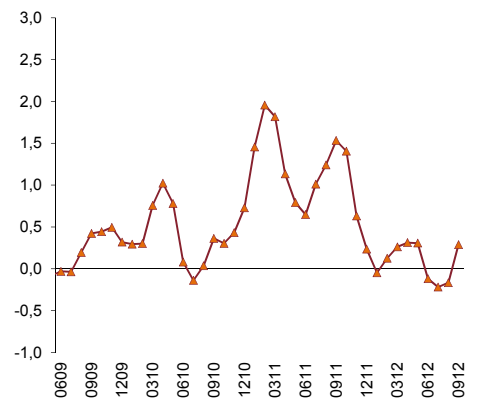
Tablo 3.1.3.ÜFE ve Alt Kalemler
(Üç Aylık ve Yıllık Yüzde Değişim)

	2011					2012		
	I	II	III	IV	Yıllık	I	II	III
ÜFE	5,40	0,77	3,31	3,28	13,33	0,65	-0,89	0,97
Tarım	5,84	-1,73	-6,03	13,09	10,53	1,65	-3,36	0,91
Bitkisel, Meyve ve Sebze Ürünleri	6,81	-2,67	-9,84	17,18	9,83	0,76	-3,75	2,82
Canlı Hayvanlar ve Hayvansal Ürünler	-1,26	-0,39	2,68	5,51	6,56	-0,28	-2,44	-0,16
Sanayi	5,31	1,30	5,24	1,48	13,92	0,45	-0,37	0,98
Madencilik	9,70	1,08	4,94	2,93	19,76	0,90	2,24	2,13
İmalat	6,27	1,98	4,98	0,72	14,59	1,06	-0,83	1,22
Petrol Ürünleri Hariç İmalat	5,55	1,95	4,67	0,70	13,42	0,79	-0,36	0,87
Petrol ve Ana Metal Ürünleri Hariç İmalat	4,85	1,53	4,12	1,39	12,38	0,93	-0,09	1,15
Elektrik, Gaz ve Su	-4,08	-4,73	7,89	7,91	6,38	-4,64	2,57	-1,41

Kaynak: TÜİK, TCMB.

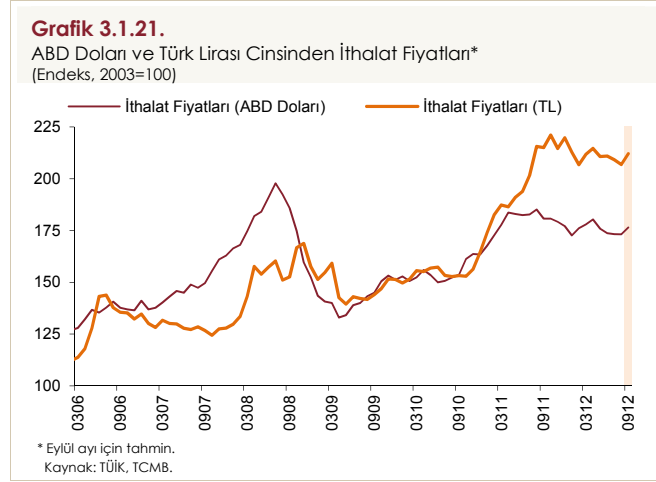
Grafik 3.1.19.Tarım Fiyatları
(Üçüncü Çeyrek Yüzde Değişim)

Kaynak: TÜİK.

Grafik 3.1.20.Petrol Hariç İmalat Sanayi Fiyatları
(Üç Aylık Ortalama Yüzde Değişim)

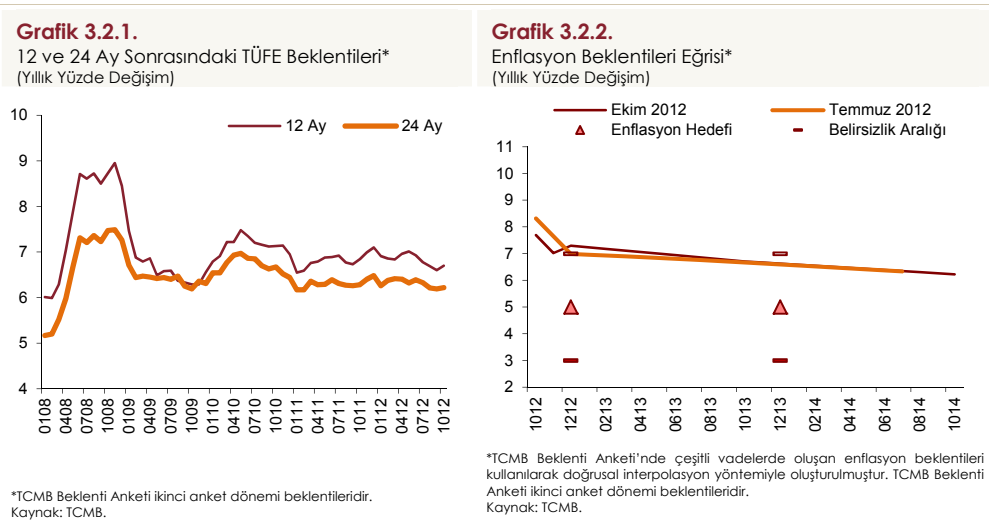
Kaynak: TÜİK, TCMB.

İkinci çeyrekte belirgin oranda gerileyen emtia fiyatları üçüncü çeyrekte tarım ve enerji fiyatlarındaki yükselişin etkisiyle önemli oranda artarken önceki çeyrekte güçlü seyreden Türk lirası bu dönemde ılımlı bir seyir izlemiştir. Böylelikle, ikinci çeyrekte gerileyen ithalat fiyatları üçüncü çeyrekte bir miktar yükselmiş, bu durumun yansımaları imalat ve petrol hariç imalat sanayi fiyatlarında da gözlenmiştir (Grafik 3.1.20 ve Grafik 3.1.21). Bu dönemde petrol hariç imalat fiyatları yüzde 0,87 oranında artarken yıl başından bu yana olan birikimli artış yüzde 1,29 gibi düşük bir oranda kalmıştır. Alt gruplar bazında incelendiğinde bu dönemde imalat sanayi fiyatları dayanıklı ve dayanıksız mal üretici fiyatlarındaki artışlara bağlı olarak yükselmiş; bu gelişimde mobilya, mücevherat, gıda ve tekstil grupları ön planda olmuştur. Sonuç olarak, üçüncü çeyrekte tarım fiyatlarındaki gelişmeler gıda fiyatlarını olumsuz yönde etkilemiş, buna karşılık petrol ürünleri dışında kalan imalat sanayi fiyatları sınırlı bir oranda artarak tüketici fiyatları üzerinde söz konusu fiyatlar kaynaklı maliyet yönlü baskıların bu dönemde de zayıf seyrettiğine işaret etmiştir.

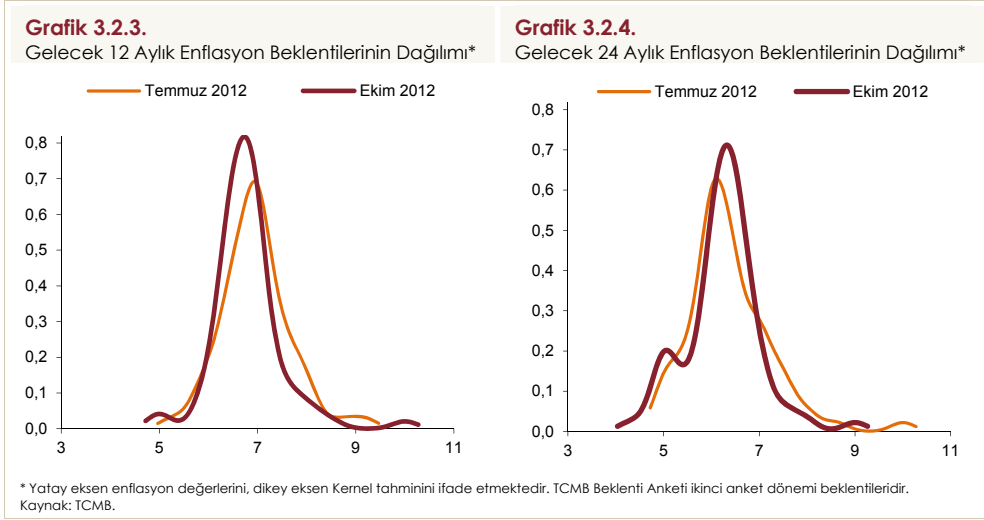

3.2. Beklentiler

2012 yılının ikinci çeyreğinde yatay bir seyir izleyen orta vadeli enflasyon beklentileri, yılın üçüncü çeyreğinde temel enflasyon göstergelerindeki olumlu seyre paralel olarak azalış göstermiştir. Ekim ayı ikinci anket verilerinde alınan kamu mali tedbirlerinin etkisine bağlı olarak yıl sonu enflasyon beklentisi yüzde 7,3 oranına yükselmiş, ancak orta vadeli beklentilerde bu dönemde önemli bir değişiklik gözlenmemiştir (Grafik 3.2.1). Bu durum vergi ve enerji fiyat artışlarının orta vadede enflasyon üzerindeki etkisinin geçici olduğunun değerlendirildiğine işaret etmektedir. Enflasyon beklentileri vadeler bazında incelendiğinde, 2012 sonuna kadarki yıllık enflasyon beklentilerinin aşağı yönlü, sonraki yılın ilk yarısı için bir miktar yukarı yönlü güncellendiği, daha uzun vadede ise bir değişim olmadığı gözlenmiştir (Grafik 3.2.2). Mevcut durumda, enflasyon beklentileri 2013 ve 2014 yıl sonları için belirlenen yüzde 5 düzeyindeki hedefin ima ettiği değerlerin üzerinde seyretmeye devam etmektedir.

Bu dönemde, katılımcıların hem gelecek 12 hem de gelecek 24 aylık enflasyon beklentileri arasındaki uyum artmıştır (Grafik 3.2.3 ve Grafik 3.2.4).

Kutu
3.1

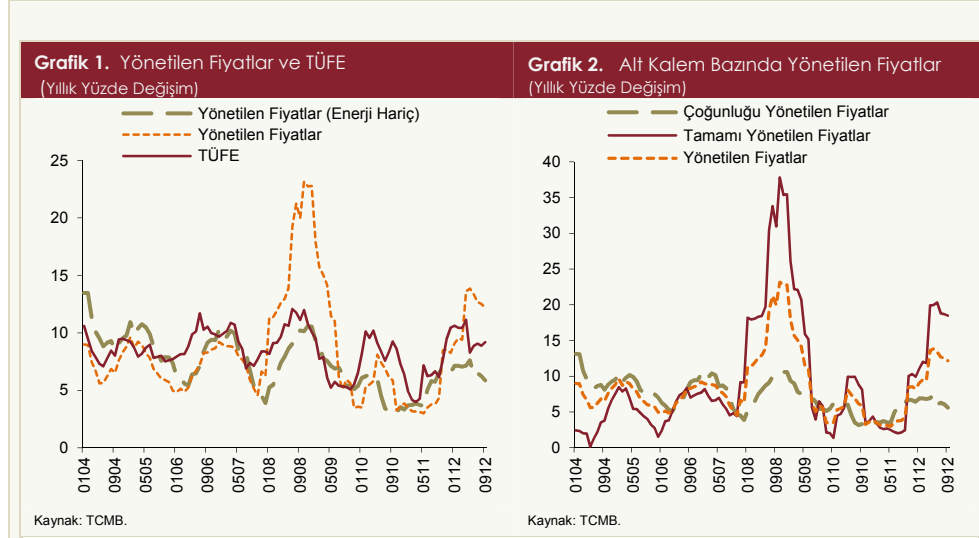
Yönetilen Fiyatlar ile Dolaylı Vergi Ayarlamalarının Tüketici Enflasyonuna Etkileri

Yönetilen fiyatlar, tamamen devlet tarafından belirlenen veya belirlenmesinde devletin önemli ölçüde etkili olduğu mal ve hizmetlerin fiyatlarını kapsamaktadır.¹ Kapsamı ülkeden ülkeye değişmekle beraber şehir içi ulaşım hizmetleri, hastane hizmetleri, posta hizmetleri, ilaç gibi kalemler bu fiyatlara örnek olarak gösterilebilir. *Tamamı* (doğrudan devlet tarafından belirlenenler) veya *çoğunluğu* yönetilen fiyatlar (merkezi yönetim, yerel yönetim veya düzenleyici kurumların kararlarından önemli oranda etkilenenler) olmak üzere iki gruba ayrılan yönetilen fiyatların zaman zaman enflasyona katkısı yüksek düzeylere ulaşabilmektedir. Bu kutuda, yönetilen fiyatlar ile vergi değişimlerinin tüketici enflasyonuna katkısı incelenmekte ve bu çerçevede Eylül ayında alınan tedbirlerin etkisine dair bir analiz sunulmaktadır.²

Ocak 2004-Eylül 2012 döneminde hem tüketici fiyatlarının hem de yönetilen fiyatların yıllık artış oranı ortalama yüzde 8,5 olmuştur (Grafik 1). Enerji fiyatlarındaki yükselişe paralel olarak yönetilen fiyatlar 2008 yılının ilk dokuz ayında önemli ölçüde ivmelenmiştir. Benzer şekilde, 2012 yılı ikinci ve üçüncü çeyreğinde de yönetilen fiyatlar tüketici fiyatlarını yukarı çeken bir unsur olmuştur. Her iki dönemde de yönetilen fiyatlarda gözlenen artışların kaynağının *tamamı yönetilen* fiyatlar olduğu izlenmiştir (Grafik 2). Ancak burada vurgulanması gereken nokta, yönetilen fiyatların önemli bir kısmının enerji fiyatlarından (elektrik, doğalgaz gibi) oluşmasıdır. Bu bağlamda büyük ölçüde uluslararası fiyatların belirleyici olduğu enerji fiyatları dışlandığında, 2004-2012 yılları arası dönemde yönetilen fiyatların yıllık artış oranının, genelde tüketici enflasyonunun altında seyrederek, ortalamada yüzde 7,4 olduğu gözlenmektedir (Grafik 1).

¹ EUROSTAT (2010).

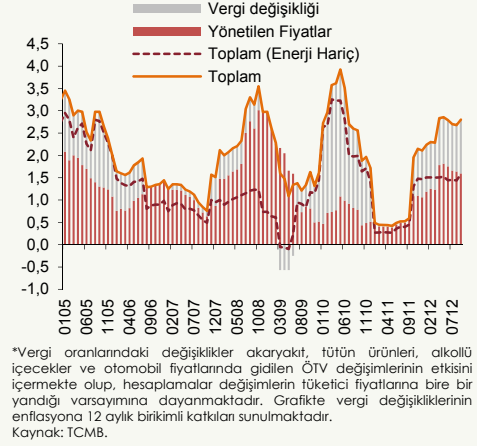
² AB ve üye ülkeleri için yönetilen fiyat endeksi dört basamaklı endeks seviyesinden türetilmekte ve endeks bazı kalemlerin serbestleşmesi/özelleşmesi veya bazı fiyatların devlet tarafından belirlenmeye başlanması sebebiyle her yıl Ocak ayında güncellenmektedir. Türkiye için yönetilen fiyat endeksi hesaplanırken, daha güvenilir bir endeks oluşturabilmek için alt kalem bazında en detay seviyedeki fiyat endeksleri kullanılmıştır. Avrupa Merkez Bankası (2007)'de de belirtildiği üzere, her alt kalem yönetilen veya piyasa tarafından belirlenen olarak doğrudan bir ağırlığa sahip değildir. Bu çalışmada, herhangi bir alt kalemde devlet tarafından belirlenen maddelerin ağırlığı yüzde 50'den fazla ise söz konusu kalem yönetilen fiyat endeksinde dahil edilmiştir. Endeks türetilirken 2003 yılından bu yana beş basamaklı endekse giren/çıkan bütün kalemler dikkate alınmış ve endeks her yıl Ocak ayında güncellenmiştir. Yönetilen fiyat endeksinin oluşturulmasında EUROSTAT tanımı esas alındığından endeks alkollü içecekler, tütün mamulleri ve akaryakıt kalemlerini içermemektedir.

Yönetilen fiyatların yanında, kamu kesiminin enflasyon üzerindeki etkisi dolaylı vergilerdeki değişimler kanalıyla da olmaktadır. Başta akaryakıt, tütün ürünleri ve alkollü içecekler olmak üzere belirli ürünlerden alınan dolaylı vergiler, vergi gelirleri içinde önemli bir paya sahiptir. Bu kutuda vergi değişikliğinin tüketici enflasyonuna katkısı hesaplanırken akaryakıt, tütün ürünleri, alkollü içecekler ve otomobil kalemlerindeki ÖTV ayarlamaları dikkate alınmıştır.

Buna göre, 2005-2012 döneminde yönetilen fiyatlar ile vergi ayarlamaları yoluyla kamu kesiminin yıllık tüketici enflasyonuna katkısı ortalama 2 puan olmuştur (Grafik 3). Enerji kalemlerinin etkisi dışlandığında, ortalama toplam katkı 1,3 puana gerilemekte, bunun da 0,7 puanını vergi ayarlamaları oluşturmaktadır. Özellikle, enflasyonun yüzde 4 ile tarihi düşük seviyeye gerilediği Mart 2011'de, yönetilen fiyatların katkısının geçmiş dönem ortalamalarının belirgin oranda altında gerçekleştiği ve ÖTV değişimlerinin katkısının sıfır olduğu dikkat çekmektedir. Son alınan kararların etkisiyle yönetilen enerji kalemleri hariç kamu kesimi fiyat ayarlamalarının yıllık enflasyona doğrudan katkısının Ekim ayı sonu itibarıyla 1,2 puan civarında olduğu tahmin edilmektedir. Enerji dahil değerlendirildiğinde ise söz konusu etki yaklaşık 2,3 puan olarak öngörülmektedir.

Grafik 3. Yönetilen Fiyatlar ile Vergi Değişimlerinin Yıllık Enflasyona Katkısı* (Yüzde Puan)

2012 Yılı Eylül Ayında Alınan Tedbirlerin Etkisi

Yakın dönem enflasyon gelişmelerini daha sağlıklı değerlendirebilmek için Eylül ayında alınan tedbirlerin enflasyona etkilerinin daha detaylı olarak incelenmesinde fayda görülmektedir. 22 Eylül 2012 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan ve ÖTV Kanunu'na tabi bazı ürünlerdeki vergi oranlarının değiştirilmesine ilişkin düzenlemede akaryakıt, otomobil ve alkollü içeceklerdeki ÖTV oranları artırılmıştır. Bu dönemde ayrıca, 1 Ekim 2012'den itibaren geçerli olmak üzere, elektrik ve doğalgaz fiyatlarında da artış gözlenmiştir. Bu düzenlemelerin yıllık tüketici enflasyonuna *doğrudan* etkisinin, ÖTV artışlarının tamamen fiyatlara yansıtılması durumunda, 1,16 puan olacağı hesaplanmaktadır (Tablo 1). Ancak Ekim ayı içindeki ilk gelişmeler çerçevesinde, söz konusu etkinin yaklaşık 1,10 puan olacağı tahmin edilmektedir. Halihazırda bu etkinin 0,22 puanı Eylül ayı enflasyonuna yansıtıldığı göz önüne alınırsa, kamu kesimi kararlarının enflasyon üzerindeki *doğrudan* etkisinin büyük bir kısmının (yaklaşık 0,88 puan) Ekim ayında gözlenmesi beklenmektedir.

Tablo 1. ÖTV Artışları ve Enerji Fiyat Ayarlamalarının Enflasyona Katkısı

	Toplam Değişim (Yüzde)	Toplam Katkı (Hesaplanan*)	Toplam Katkı (Ekim Ayı İtibarıyla Tahmini**)
ÖTV artışları:			
Akaryakıt	10,43	0,50	0,50
Otomobil	1,94	0,12	0,06
Alkollü içecekler	9,89	0,03	0,04
Toplam		0,66	0,60
Yönetilen enerji fiyatları			
Elektrik	9,8	0,34	0,34
Doğalgaz	9,8	0,16	0,16
Toplam		0,50	0,50
Genel Toplam		1,16	1,10

* Vergi artışlarının tamamının fiyatlara yansıtacağı varsayımıyla hesaplanmıştır.

** Ekim ayı içindeki ilk gerçekleşmeler dikkate alınarak yapılan tahminleri vansıtmaktadır.

Sonuç olarak, kamu kesimi kararları temel olarak iki kanaldan enflasyon üzerinde etkili olmaktadır. Birincisi fiyatları kısmen ya da tamamen kamu tarafından yönetilen kalemlerdeki fiyat ayarlamalarıdır. İkinci kanal ise dolaylı vergilerde yapılan değişikliklerdir. Bu kanallarla kamu kesiminin enflasyona olan *doğrudan* katkısı 2011'in son çeyreğinden itibaren yükselmiştir.

Kaynakça:

EUROSTAT (2010), " HICP-Administered Prices (HICP-AP)".

Avrupa Merkez Bankası (2007), "Measuring and Assessing the Impact of Administered Prices on HICP Inflation", Mayıs 2007 Aylık Bülteni.

